

7-nji tema: **Türkmen Türkçesinde Adres, Yol, Yön Sorma, Ulaşım**
(Türkmen dilinde salgı sorama, yol-ugur sorama, ulag gantawy)

Dersiň maksady:

- ✓ talyplara türkmen diliniň fonetik, morfologik we grammatik gurluş aýratynlyklaryny öwretmek;
- ✓ talyplara türkmen diliniň sözlük hazynasyny we semantik aýratynlyklary öwretmek;
- ✓ talyplara türkmen dilinde dürli temelar boýunça öz pikirlerini zygiderli, logiki taýdan dogry beýan etmekligi öwretmek,
- ✓ talyplara türkmen diliniň dürs ýazuw düzgünlerini öwretmek;
- ✓ olara orfografik taýdan ýalňyşsyz beýan etmegiň tärlerini öwretmek;
- ✓ talyplaryň türkmen dilinde sözleýiş medeniýetini we ýazuw endiklerini hem-de başarnyklaryny ösdürmek;
- ✓ dersde türkmen dilini we edebiyatyny oňat öwretmek üçin talyplaryň özara işjeňligini ýola goýmak;
- ✓ türkmen dili we edebiyat sapaklarynda tehniki serişdelerden peýdalanmak;
- ✓ türkmen dili we edebiyaty dersleriniň üsti bilen talyplarda watansöýüjiligi, zähmetsöýerligi, agzybirligi, ahlaklylygy, ynsaplylygy, türkmen milli we dünýä gymmatlyklaryna buýsanç, gözellige söýgi duýgularyny terbiýelemek.

Dersiň wezipeleri:

- talyplaryň türkmen diliniň fonetik, morfologik we grammatik başarnyklaryny ösdürmek;
- talyplaryň sözleýiş dilini kämilleşdirmek;
- talyplaryň ýazuw we hatdatlyk endiklerini ösdürmek,
- talyplaryň sözlük üstünde özbaşdak işlerini kämilleşdirmek
- talyplaryň okama we düşünme ukyplaryny ösdürmek;
- talyplaryň gürrüň berme we ýazyp beýanetme endiklerini kämilleşdirmek;
- söz öwrenme endiklerini artdyrmak;
- terjime etme ukyplaryny ösdürmek...

Dersiň görnüşi:

- dilden düşündirme;
- ýazuwdan beýanetme;
- sorag-jogap arkaly berkitme;
- shemaly we tablisaly düşündirme;
- tehniki serişdeler arkaly düşündirme;
- ýumşuň kömegi bilen geçileni gaýtalama...
- öý işi tabşyрма...

Dersiň ýörelgeleri:

- ✚ türkmen filologiýasy baradaky bilimiň mazmuny bilen onuň beýan edilişinin bitewiligini gazanmak,
- ✚ türkmen diliniň beýleki dersler we durmuş bilen baglanyşygyny üpjün etmek;

✚ edeplilik, dogry sözlülük, ynsanperwerlik, yzygiderlilik, sylag-hormat we ýaş aýratynlyklara dogry gelmek.

✚ ders we durmuş, teoriýa we praktika gatnaşygy esasynda olaryň özara baglanyşygyny üpjün etmek...

Dersiň usullary:

- ❖ talyplaryň özbaşdak işleri we ýumuşlary barlag etmek;
- ❖ **ACTIV Studio** we **Power Point** maksatnamalaryndan peýdalanmak,
- ❖ türkmen filologiýasy boýunça öwredilýän temanyň prezentasiýasyny geçirmek,
- ❖ diliň grammatik kategoriýalary bilen baglanyşykly kynçylyklarda „**akyly sagady**“, “**akyly kompas**” “**akyly şejeräni**“ kömege çagyrmak,
- ❖ talyplaryň arasynda özara pikirlenme minutlaryny geçirmek;
- ❖ talyplaryň logiki yzygiderliligine, subut edijiligine ünsi güýçlendirmek;
- ❖ Dersde düşnükçiligi we aýdyňlygy üpjün etmek...

Dersiň görkezme esbaplary:

- okuw kitaplary,
- gepleşik gollanmalary,
- ýazdyrylan ylmy çeşmeler,
- usuly gollanmalar,
- ses ýazgylary,
- deňişli suratlar,
- tablisalar, çyzgylar,
- sözlükler,
- metbugat maglumatlary.

14. ÝER, SALGY SORAMAK (YER SORMA)

- Zähmet bolmasa, siz
maňa kömek berip
bilersiňizmi?

*Zähmet bolmoso, siz maňa
kömek berip bilmersiňizmi?*

- Zahmet olmazsa bana
yardım edebilir misiniz?

- Mümkün bolsa, kömek
etseňizläň!

*Mümkü:n bolso, kömök
etseňizlä:ň!*

- Acaba bana yardım eder
miydiniz?

- Aeroportuň nirededigini
aýtsaňyzlaň?

*Aeropo:rtuň ni:rdedigin
aýtsaňyzla:ň?*

- Havaalanının nerede
olduğunu söyler misiniz?

- Haýyş edýän maňa ýoly
görkeziň!

*Ha:ýyş edýä:n maňa ýo:ly
görkeziň!*

- Bana yolu gösterin lütfen!

- Maňa ýoly salgy
berseňizläň!

Maňa ýo:ly salgy verseňizlä:ň!

- Bana yolu gösterebilir
misiniz acaba?

- Sağdaky üçünji ýoldan
öwrüliň we ýene soraň!

*Sagda:ky üçünjü ýo:llon
öwrülüň we ýene so:ra:ň!*

- Sağdan üçüncü yoldan
dönün ve tekrar sorun!

- **Şol ýere ýöräp gidip bilerismi ?/ Şol ýere pyýada gidip bilerismi?**
Şol ýere ýörä:p gidip bilerismi? / Şol ýere pyýa:da gidip bilerismi?

- Oraya yürüyerek gidebilir miyiz?

- **Ol ýere ýöräp gidip bolmaz! / Ol ýere pyýada gidilmez!**
O ýere ýörä:p gidip bolmoz! / O ýere pyýa:da gidilmez!

- Oraya yürüyerek gidilmez!

- **Ýöremekden gaty uzak! / Pyýada gitmekden has uzagrak!**
Ýörömökdön gaty uzak! / Pyýa:da gitmekden ha:s uzogra:k!

- Uzak, yürüyerek gidemeyiz!

- **Ýöräp 5 minutda bararsyň! / Pyýada gitseň, 5 minutda bararsyň!**
Ýörä:p 5 (bä:ş) minu:tda vara:rsyň! / Pyýa:da gitseň, bä:ş (5) minu:tda vara:rsyň!

- Yürüyerek 5 dakikada gidebilirsin!

- **Takmynan 300 metr çemesi öňde!**
Takmyna:n 300 (üçýüz) metir çemesi öňdö!

- Yaklaşık 300 metre kadar ileride!

- Bu ýerden takmynan 5 kilometr uzaklykda!

*Bi ýerden takmyna:n 5 (bä:ş)
kilo:metir uzoklukdo!*

- Buradan yaklaşık 5 kilometre uzaklıkta!

- Awtobusa münüp gitmelimi? / Men ol ýere awtobus bilen gitmelimi?

*Awtobu:so münüp gitmelimi? /
Men o ýere awtobus bilen gitmelimi?*

- Otobüse binmem gerekiyor mu acaba

- Taksy çagyrmagyňyz zerur! / Taksy çagyryp bilersiňiz!

*Ta:kys ça:gyrmaňyz
zeru:r! / Ta:kys ça:gyryp
bilersiňiz!*

- Taksi çağırmanız gerekiyor!

- O tarapda! / Şu tarapda!

O tarapda! / Şu tarapda!

- O tarafta!

- Köçäniň beýleki tarapyna geçiň ! / Köçäniň aňyrsyna geçiň!

*Köçä:ň beýleki tarapyna
geçiň! / Köçä:niň
aňyrsyna geçiň!*

- Caddeden karşıya geç!

- Göni gidiň! / Şundan göni gidiň!

*Gönü gidiň! /
Şunnon gönü
gidiň!*

- Dümdüz yürü!

**- Köprüden geçiň! /
Köprüden aňryk geçiň!**
*Köprüdön geçiň! /
Köprüdön aňry:k geçiň!*

- Köprüden geç!

**- Ilki saga, ondan soňra
bolsa çepe (sola)
öwrüliň!**
*Ilki saga, onnon soňro
volso çepe (so:lo)
öwrülüň!*

- Önce sağa, daha sonra
sola dön!

**- Çatryk yşyklaryndan
saga öwrüliň!**
*Çatryk yşyklarynnan
saga öwrülüň!*

- Trafik ışıklarından sağa
sap!

**- Çatpykdan sola (çepe)
öwrüliň!**
*Çatrykda so:lo (çepe)
öwrülüň!*

- Kavşaktan sola sap!

**- Birinji ýoldan saga
öwrüliň!**
*Birinji ýo:llon saga
öwrülüň!*

- Birinci yoldan sağa sap!

**- Birinji ýoldan çepe
(sola) öwrüliň!**
*Birinji ýo:llon çepe (so:lo)
öwrülüň!*

- Birinci yoldan sola sap!

- **Otly wokzalynyň garşysynda.**
O:tlu wagza:lynyň garşysynna.

- Tren garınının karşısında.

- **Çüňkde. / Burçunda.**
Çüňkdö. / Burçunno.

- Köşede.

- **Ýolaýrytda. / Ýol sepişiginde.**
Ýo:laýrytda. / Ýo:l sepişiginne.

- Kavşakta.

- **Hawa, uzak.**
Hawwa, uzok.

- Evet, uzak.

- **Ýok, uzak däl. / Uzak däl, ýakyn**
Ýo:k, uzok dâ:l. / Uzok dâ:l, ýaky:n.

- Hayır, uzak değil.

- **Ýüz metr gidip, soňra çepe (sola) öwrüliň!**
Ýüz metir gidip, soňro çepe (so:lo) öwrülüň!

- Yüz metre ileriden sonra sola dönün!

- **Şu tarapda. / Bu tarapda.**
Şi tarapda. / Bi tarapda.

- Şu tarafta.

- **Gös-göni. / Göni gidiň.**
Gös-gönü. / Gönü gidiň.

- Dümdüz.

- Saga öwrüliň! / Sag tarapa dönüň!
Saga dö:nüň! / Sag tarapa dö:nüň!

- Sağa dönün!

- Sola öwrüliň! / Çepe dönüň!
So:lo öwrülüň! / Çepe dö:nüň!

- Sola dönün!

- Sag tarapda. / Sag gapdalda. / Sag ýanda.
Sag tarapda. / Sag gapdalla. / Sag ýa:nna.

- Sağ tarafta!

- Sol tarapda! / Çep gapdalda! / Sol egniňdedir!
So:l tarapda! / Çep gapdalla! / So:l engiňdedir!

- Sol tarafta!

- Ilki bada çepe, soňra saga öwrüliň!
Ilki bilen sola, soňra bolsa saga dönüň!
Ilki wa:da çepe, soňro saga öwrülüň! / Ilki vilen so:lo, soňro volso saga dö:nüň!

İlk önce sola, sonra sağa döneceksin!

- Änew bu ýerden näçe kilometr uzaklykdadyr? (aralykdadyr?)
Ä:nöw bi ýerden nä:çe kilo:metir uzoklukdodur? (a:ralykdadyr?)

- Anev buradan kaç kilometre uzaktır?

- **Ýol oňatmy? / Ýoly
gowumy?**
*Ýo:l oňotmu? / Ýo:lu
gowumu?*

- Yol iyi mi?

- **Bu ýol birtaraplymy?**
Bi ýo:l birtaraplymy?

- Bu yol tek yönlü mü?

- **Barýan ýolum
dogrumyka? / Şu gidişim
dogrumyka?**
*Barýa:n ýo:lum dogrumuka:?
/ Şi gidişim dogrumuka:?*

- Doğru yolda mıyım acaba?

- **Iň ýakyn şäher bu ýerden
näçe kilometr uzaklykda?**
*Iň ýaky:n şäher bi ýerden
nä:çe kilo:metir uzoklukdo?*

- En yakın şehir buradan kaç
kilometre uzaklıkta?

- **Benzin guýulýan ýere
nähili gitmeli?**
*- Benzi:n guýulýa:n ýere
nä:hi:l gitmeli?*

- Benzin istasyonuna nasıl
gidilir?

- **Indiki benzin guýulýan
ýer nirede?**
*Inniki benzi:n guýulýa:n ýer
ni:rde?*

- Bir sonraki benzin
istasyonu nerede?

- **Bu tarapdan gidilýärmi?**
Bi tarapdan gidilýä:mi?

- Bu taraftan mı gidiliyor?